

14.6.2018

EOAK/2485/2018

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Minna Ketola

KAJAANIN POLIISIVANKILA

Tarkastuspöytäkirja

Aika

28.5.2018

Osallistujat EOAK:sta

Esittelijäneuvos Juha Haapamäki
Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Minna Ketola
Tarkastaja Peter Fagerholm

Osallistujat tarkastuskohteesta

Vartija - - -
Vartija - - -

1 YLEISTÄ

Eduskunnan oikeusasiamies toimii YK:n kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan tarkoitukseksi kansalliseksi valvontaelimeksi. Tässä ominaisuudessa oikeusasiamies tekee tarkastuksia kaikkiin niihin paikkoihin, joissa pidetään tai voidaan pitää vapautensa menettäneitä. Pääpaino tehtävässä on ennalta ehkäistä vapautensa menettäneiden huonoa kohtelua mm. antamalla viranomaisille suosituksia, joiden tarkoituksena on parantaa vapautensa menettäneiden henkilöiden kohtelua ja oloja. Oikeusasiamies raportoi kansallisena valvontaelimenä havainnoistaan vuosittain eduskunnalle, suljettujen laitosten toiminnoista vastaaville viranomaisille sekä YK:n kidutuksen vastaiselle alakomitealle (SPT, Subcommittee for the Prevention of Torture). Myös eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain mukaan oikeusasiamiehen tulee toimittaa tarkastuksia erityisesti vankiloissa ja muissa suljetuissa laitoksissa valvoakseen niihin sijoitettujen henkilöiden kohtelua.

Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen määräsi tehtäväksi ennalta ilmoittamattoman tarkastuksen Kajaanin poliisivankilaan. Tarkastus suoritettiin virka-ajan jälkeen. Edellisen kerran Kajaanin poliisivankila oli tarkastettu 26.6.2015 (Dnro 2887/3/15).

2 TARKASTUSHAVAINTOJA

2.1 Tilat

Päihtyneitä varten oli neljä selliä ja rikosperusteella kiinniotetuille seitsemän selliä. Lisäksi oli yksi sumppu.

Päihtyneiden selleistä oli kameravalvonta ääniyhteydellä valvomoon. Peseytymistiloja oli yksi. Lisäksi oli yksi tapaamishuone, yksi kuulusteluhuone ja ulkoilutila. Tapaamishuoneessa on vapautensa menettäneen ja tapaajan välillä lasi ja/tai kalterit, jotka saa poistettua.

Selleissä saa tupakoida. Myös ulkoilutilassa saa tupakoida.

2.2 Henkilöstö

Vartijoita on viisi. Kaikki työsuhteet ovat vakinaisia. Yhtään naisvartijaa ei ole, mutta naispoliiseja voidaan saada avuksi. Säilytystilan esimiehenä toimii ylikomisario - - -.

Kolmella vartijalla on poliisihallinnon vartijakoulutus. Kaksi kertaa vuodessa on voimankäyttö-koulutusta ja mahdollista muuta työpaikkakoulutusta. Poliisilaitoksen järjestämää koulutusta pidettiin hyvänä. Myös verkkokoulutusta on järjestetty.

Asiointikielenä on suomen lisäksi lähinnä englanti. Tarvittaessa voidaan pyytää tulkkipalvelua ja myös poliisilaitoksen henkilöstöllä on osaamista esimerkiksi venäjän kielessä.

- - -

Todennäköisesti lähitulevaisuudessa Kajaanissa aloittaa toimintansa selviämisasema.

2.3 Vapautensa menettäneelle tehtävät ilmoitukset ja kirjaukset

Säilytystilan järjestyssääntö, päiväohjelma ja tieto vapautensa menettäneen oikeuksista ja velvollisuuksista on saatavilla. Lähtökohtaisesti asiakirjat ovat selleissä mutta mikäli näin ei jostain syystä ole, ne annetaan vapautensa menettäneelle myöhemmin. KIP-lomakkeelle kirjataan, että tieto oikeuksista ja velvollisuuksista on annettu tiedoksi. KIP-lomakkeen kirjaa poliisi mutta vartija on tulotarkastuksessa jatkuvasti läsnä. Lisäksi vartija kertoo suullisesti, miten poliisivankilassa menetellään käytännössä (WC, kutsunappi, vesipiste).

Ulkoilut, suihkut, ja ruokailut kirjataan erilliseen vihkoon ja lääkitys myös KIPiin.

Poliisilain nojalla kiinniotettujen vapaaksi päästämistä päättää poliisin kenttäjohtaja.

2.4 Terveystieteiden huolto

Lääkäri tai terveydenhoitaja ei käy poliisivankilassa, vaan tarvittaessa vapautensa menettänyt viedään sairaalaan tai ambulanssi käy paikan päällä tarkistamassa tilanteen. Kaikilla vartijoilla on EA-koulutus.

Poliisivankilassa on verensokerimittari ja defibrillaattori (sydäniskuri), mutta ei adrenaliinikynää.

Vartija jakaa lääkkeitä. Ilmeisesti lähiaikoina on tulossa lääkkeiden jakoon liittyvää koulutusta. Koulutus on tarkoitettu järjestää verkkokoulutuksena jota ei sinänsä pidetty täysin tarkoituksen mukaisena koska esimerkiksi tarkentavien kysymysten esittäminen ei tässä koulutusmuodossa onnistu.

Jos lääkityksessä on epäselvyyttä, soitetaan lääkärille ja on mahdollista, että sairaala jakaa lääkkeitä valmiiksi pusseihin, josta vartija ne voi antaa. Lääkkeet säilytetään erillisissä lukittavissa asiakaskohtaisissa kaapeissa.

Vapautensa menettäneeltä pyydetään kirjallinen suostumus terveystietojen käsittelyyn erillisellä lomakkeella.

2.5 Ruoka- ja muu perushuolto

Vapautensa menettäneille tarjotaan aamupala, päivällinen ja iltapala. Ruoka tilataan ennakkotilauksena ja jos ennalta tilattu ruokamäärä ei ole riittävä, on olemassa järjestelmä sille mistä ruoka tällaisissa tilanteissa haetaan. Myös erityisruokavaliot voidaan toteuttaa. Ruuasta valitaan harvoin.

Suihkuun pääsee kolmena päivänä viikossa mutta tarvittaessa muutoinkin. Liinavaatteet vaihdetaan vähintään viikoittain mutta tarpeen mukaan muutoinkin.

2.6 Yhteydet ulkomaailmaan

Vartija järjestää omaisten tapaamisen, mikäli tapaamisrajoitteita ei ole. Vartija tarkistaa yleensä asian tutkinnasta. Avustajatapaamiset hoitaa vartija ja avustajat voivat itsekin ottaa suoraan yhteyttä poliisivankilaan.

Puheluja varten on asiakaspuhelin, joka annetaan selliin ja jolla ei voi soittaa kuin sovitun yhden puhelun kerrallaan. Avustajapuheluita ei valvota.

Vartijat ja tutkijat hoitavat ruokaostoksia ja pankkiasioita.

2.7 Valvonta

Päihtyneiden sellien osalta kameranäkymän lisäksi kuuluu ääni mutta ilmastoinnin voimakkuudesta johtuen hengitysääni ei kuulu. Vapautensa menettäneitä käydään katsomassa noin tunnin välein. Tallenteet säilyvät noin kuukauden. Näkymä WC-asiointiin on peitetty.

Selleissä on palohälyttimet ja sprinklerit.

- - -

2.9 Oikeusturvakeinot

Koska tarkastuksessa oli paikalla toisessa poliisivankilassa vakituisesti työskentelevä vartija, ei hänellä ollut tietoa siitä, miten Kajaanin poliisivankilassa menetellään esimerkiksi tilanteessa, jossa vapautensa menettänyt haluaa tavaroita selliin mutta niitä ei hänelle anneta. Myöskään valvovien viranomaisten yhteystietolistan saatavuudesta ei vastaavasta syystä ollut varmuutta.

2.10 Yksityisyyden toteutumista edistävät ja haittaavat käytännöt

Oikeusasiamiehen kansliassa on valittu vuodelle 2018 muun muassa tarkastuksilla huomioitavaksi erityisteemaksi oikeus yksityisyyteen.

Todettiin, että henkilötietolaki edellyttää kameravalvonnasta näkyvää ilmoittamista, ellei valvontaa kohdisteta pelkästään kyseessä olevassa paikassa oikeudettomasti oleskeleviin. Ilmoituksesta tulisi näkyä myös se, tallentaako kamera.

Laillisuusvalvonnassa on katsottu, että jos asiamiestapaaminen toteutetaan huoneessa, jossa on kamera, kamera tulee peittää tai siitä, että kamera ei ole päällä, pitää selvästi ilmoittaa, ellei kyseessä ole valvottu tapaaminen. Tätä edellyttää myös Poliisihallitus kirjeessään 24.11.2017 POL-2017-41566.

Erityisteemaan liittyen ei tehty muita erityisiä, muista vastaavista tarkastuskohteista erottuvia havaintoja.

2.11 Puhuttelut

Tarkastuspäivänä kaikki poliisivankilassa olleet vapautensa menettäneet olivat olleet siellä alle viikon. Tarkastajat kuuluivat kahta vapautensa menettänyttä. Kuulemisista on laadittu erillinen muistio.

3 TOIMENPITEET

Tarkastushavainnot esiteltiin apulaisoikeusasiamies Pasi Pölöselle. Hän totesi niiden osalta seuraavaa.

1. Edellisen, vuonna 2015 toimitetun tarkastuksen aikana havaitut puuteellisuudet on korjattu osin: asiamiespuheluiden luottamuksellisuus on saadun selvityksen mukaan turvattu. Sen sijaan vartijoille ei edelleenkään ollut annettu lääkejakokoulutusta.
2. Lääkkeenjakokoulutus on yksi Poliisihallituksen 24.11.2017 lähettämässä kirjeessä mainittuja toimenpiteitä. Kirjeessä edellytetään useita muitakin toimenpiteitä. Poliisilaitosta pyydetäänkin kirjeen kunkin kohdan osalta ilmoittamaan, miten se on toimeenpannut Poliisihallituksen edellyttämät asiat Kajaanin poliisivankilassa.
3. Lääkkeiden säilytyksen osalta tulee varmistua siitä, että lääkkeet säilytetään lukituissa kaapeissa tai lokeroissa siten, että asiattomat eivät pääse käsittelemään lääkkeitä. Vaatimusta lukitusta kaapista ei täytä se, että kaapin saa lukittua, mikäli avain on lukossa ja tilaan pääsy muillakin kuin poliisivankilan henkilökunnalla.

- - -

5. Apulaisoikeusasiamies kiinnittää poliisilaitoksen huomiota siihen, että henkilötietolaki edellyttää kameravalvonnasta näkyvää ilmoittamista, ellei valvontaa kohdisteta pelkästään kyseessä olevassa paikassa oikeudettomasti oleskeleviin. Ilmoituksesta tulisi näkyä myös se, tallentaako kamera.
6. Laillisuusvalvonnassa on useassa yhteydessä todettu, että tutkintavastuun ja säilyttämisvastuun tulisi olla hallinnollisesti ja tosiasiallisesti eriytettyjä. Jos tutkinta ja säilyttäminen ovat "samoissa käsissä", on vaara, että säilyttämisolosuhteet ja tutkintavangin kohtelu ovat riippuvaisia tutkinnan etenemisestä ja tutkintavangin suhtautumisesta tutkintaan. Vaikka tällaisia epäkohtia ei ole tullut esille, apulaisoikeusasiamies katsoo aiheelliseksi tuoda asian esille. Esimerkiksi tapaamisten järjestämisen tai vapautensa menettäneen asioiden hoitamisen tulee tapahtua kaikille samoilla kriteereillä.

Apulaisoikeusasiamies pyytää poliisilaitosta 15.10.2018 mennessä ilmoittamaan, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt edellä kohdissa 1-6 esitetyn johdosta.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Minna Ketola
vanhempi oikeusasiamiehensihteeri